

درس اول - صفحه ۱۲ + حکایت سفر - صفحه ۱۶

#تاریخ ادبیات:

امام خمینی: صفحه ۱۴۸ / سعدی: صفحه ۱۵۰ / کلیات: صفحه ۱۵۶ / اسرار التوحید: صفحه ۱۵۵ کتاب درسی

#معنای لغات:

صفحه ۱۱: دیده: چشم / رخ: چهره / آوا: صدا

صفحه ۱۳: بامداد: سپیده دم / لیل: شب / نهار: روز / خوش: نیکو، پسندیده / آفرینش: خلقت / تنبیه: بیدار کردن، هوشیار کردن / خداوند دل
 ← خداوند: صاحب / دل ندارد که ندارد ← که: آنکه / اقرار: اعتراف / نقش عجب: تصویر شگفت‌انگیز / فکر: تفکر / نقش: نقاشی /
 تسبیح: ستایش خدا / مستمع: شنونده / اسرار: جمع سر؛ رموز / مرغان سحر: پرندگان آوازخوان در صبح / خفته: خوابیده / جهالت: نادانی /
 چو: مثل / غفلت: بی‌خبری / که تواند ← که: چه کسی / الوان: جمع لون؛ رنگارنگ / داند: می‌تواند / خار: تیغ / حیران: شگفت‌زده / زرین:
 طلایی / عنب: انگور / عاجز: ناتوان / حقه: صندوقچه‌ی جواهرات / یاقوت: سنگ زینتی / عیب: ایراد / مسخر: رام شده، تسخیر شده / اندر
 کرم: درباره‌ی بخشش / رحمت: مهربانی / ز عدد بیرون است: قابل شمارش نیست / انعام: نعمت دادن (انعام: چهارپایان) / راست‌روان:
 روندگان به راه راست / سعادت: خوشبختی / منزل: مقصد / کج رفتار: انسان بدکار / قصاید: جمع قصیده
 صفحه ۱۶: پیر: مرشد و راهنما / آسیاب: وسیله (یا جایی برای) آرد کردن گندم / درنگ: توقف / معرفت: شناخت / گرد: دور / پیوسته: دائم

#معنای شعر:

بیت آغاز فصل: چشمی نیست که چهره‌ی زیبای تو را نبیند و هیچ گوش‌ی وجود ندارد که صدای تو را نشنود. (یعنی آثار وجود خدا برای درک وجود او کافی است)

بیت اول: سحرگاه روز اول بهار که (در آن زمان) شب و روز باهم فرقی ندارند، رفتن به صحرا و تماشای زیبایی‌های فصل بهار لذت‌بخش است.

بیت دوم: تمام خلقت خدا وسیله‌ای برای آگاه کردن انسان‌های خردمند است؛ آن کسی که با این همه نشانه، خداوند را انکار کند درک ندارد.

بیت سوم: آن کسی که با این همه تصاویر شگفت‌انگیز در عالم به خالق آن‌ها فکر نکند، مانند یک نقاشی بی‌روح و مرده است.

بیت چهارم: همه‌ی موجودات و کائنات عالم در حال نیایش خدا هستند؛ اما هر شنونده‌ای این راز را درک نمی‌کند.

بیت پنجم: آیا خبرداری که خروس‌ها و پرندگان دیگر با صدای بلند می‌گویند: ای کسی که خوابیده‌ای! سر از خواب نادانی بردار و آگاه باش.

بیت ششم: تا کی مانند بنفشه عمر خود را در نادانی به سر می‌بری؟ حیف است که تمام عمر خود را در بی‌خبری باشی در حالیکه گل نرگس بیدار و آگاه باشد.

بیت هفتم: هیچ کسی نمی‌تواند از درخت بی‌جان، میوه‌های رنگارنگ تولید کند؛ هیچ کسی نمی‌تواند از بوته‌ی خار گل رنگارنگ بربویاند.

بیت هشتم: عقل آدمی از زیبایی خوشه‌ی طلایی انگور متحیر می‌شود و فهم انسان از درک زیبایی و ظرافت دانه‌های انار که مانند یاقوت سرخ می‌درخشد ناتوان است.

بیت نهم: پاک و منزّه است خدایی که به فرمان او تمام عالم را فرمانبردار خویش می‌کند.

بیت دهم: اگر تمام مردم تا روز قیامت از بخشش و مهربانی تو حرف بزنند، باز هم یکی از هزاران لطف تو را نمی‌توانند بیان کنند.

بیت یازدهم: خدایا! نعمت‌های که به ما داده‌ای بشمار است و هیچ شکرگزاری نمی‌تواند قدردان آن‌ها باشد.

بیت دوازدهم: ای سعدی! انسان‌های درستکار به خوشبختی رسیدند؛ تو هم درستکار باش که انسان بدکار به مقصود آفرینش نمی‌رسد.

#آرایه_ها:

لیل و نهار: تضاد / دامن صحرا: اضافه‌ی استعاری / ندارد که ندارد: تکرار / جناس تام: خداوند (مصراع اول) = صاحب؛ (مصراع دوم) = خدا / مصراع اول بیت سوم: بر، در: جناس ناقص اختلافی / در و دیوار: تناسب / دیوار وجود: اضافه‌ی تشبیهی / نقش بود بر دیوار: تشبیه / بیت چهارم: تلمیح به آیه‌ی ۴۴ سوره‌ی اسراء / کوه، دریا، درختان: تناسب / مرغان سحر می‌گویند: تشخیص / خواب جهالت: اضافه‌ی تشبیهی / سحر، خفته، خواب: تناسب / سر از خواب برداشتن: کنایه از آگاه شدن / بیت ششم: نمادین ← بنفشه: نماد غفلت و بی‌خبری؛ نرگس: نماد بیداری و هوشیاری / چو بنفشه: تشبیه / سر غفلت: اضافه‌ی استعاری / سر، در: جناس ناقص اختلافی / خواب، بیدار: تضاد / نرگس بیدار، بنفشه‌ی غافل: تشخیص / بیت هفتم: استفهام انکاری / میوه، گل، برگ، خار: تناسب / چوب: مجاز از درخت / گل، خار: تضاد / عنب، انار: تناسب / یاقوت: استعاره از دانه‌های انار / حقه: تشبیه انار به صندوقچه / بیت نهم: تلمیح به آیه‌ی ۱۲ سوره‌ی نحل / ماه و خورشید + لیل و نهار: تضاد / ماه، خورشید، لیل، نهار: تناسب / نعمت، شکر، شکرگزار: تناسب / ز عدد بیرون: کنایه از فراوان بودن / بیت یازدهم تلمیح دارد به حدیث نبوی: ما عبدناک حق عبادتک (خدایا! آنگونه که شایسته عبادت توست، تو را عبادت نکرده‌ایم/ راست، کج: تضاد / گوی سعادت: اضافه‌ی تشبیهی / گوی بردن: کنایه از سیقت در کاری / مصراع آخر: تلمیح به ضرب المثل «بار کج به مقصد نمی‌رسد» صفحه ۱۶: اسباب چه می‌گوید: تشخیص

#قرابت_معنایی:

بیت دهم: از دست و زبان که برآید / کز عهده‌ی شکرش به درآید

#نکته‌ی_دستوری:

رابطه‌ی «تضمن» بین «نهار و خورشید» و «لیل و ماه» / هزار: عدد کثرت

#معنی_مفهوم:

راست روان ← ۱۴ معصوم / راستی کن ← شیعه و پیرو ۱۴ معصوم باش / کج رفتار ← کسی که امامت ۱۴ معصوم را قبول ندارد.

#معنای_عبارت:

روزی راهنمای ما (منظور ابوسعید ابوالخیر است)، با گروهی از همراهان خود به آسیابی رفت. اسب خود را از حرکت باز نگه داشت و لحظه‌ای توقف کرد. سپس به همراهان خود گفت: می‌دانید این آسیاب چه می‌گوید؟ می‌گوید شناخت حقیقی در همین جایی است که من در آن هستم. دور خود می‌چرخم و دائم به درون خود و احوالات خود سفر می‌کنم و از خویش و افعال خویش، شناخت پیدا می‌کنم و هرچه نباید درون من باشد را از خود دور می‌کنم.

فارسی تدریس - کانال تدریس ادبیات و زبان فارسی

  @farsitadris